

תומאס הולצמן בתור זורגה היטלר לא האמין

אליזבתי נאלץ להתגונן על איתו מיסור. הודעה הראשונה שפורסמה עליידי ממשלתו, נאמר: "הממשלה מדגישה את רצונה העז שהפעלים ייהנו מהכוונות שהשיגו והיא... תספה את תנועת האיגודים ותדאג שהפעלים ייהנו מחוקי הגימלאות והביטוח, וישתפו במניות הרהמים וההכנסות של הייצור." היא גם תשקוד על ביצוע הרפורמה החקלאית שהוחל בה על-ידי רע"ם.

ממשלת סוריה ידעה, שבלב זה, שהצבא מאחד כאחוריה וכי הסכנה היחידה העולה לאיים עליה צפויה מצד המוני הפועלים והאיכרים. ואמנם, כאשר פרצו כעבור יומיים מהומות בחלב והצבא היה נאלץ לפתוח באש על המפגינים, העידו כל הסימנים כי מארגי ההפגנה לא היו אלא אנשי אליבית הסוציאליסטים.

אם יימשך המאבק בכיוון זה, הרי שהשבוע האחרון הוא סימן-דרך בהתפתחות המרחב.

"חסני אותם!"

כה הסימנים העידו כי אכן, יימשך המאבק. כבר ביום שני בבוקר נשמע קול חשו מעל גלי האתר: קול סוריה הנוחמת. שדרני קהיר, שקראו למאזיניהם להאזין גם לתחנה החושה, לא השאירו כל ספק כי קול סוריה הנוחמת בוקע ממצרים.

אחמד סעיד, מנהל סאוס אלערוב שאינו יכול לומר "בוקר טוב" מבלי שזה יישמע כנאום-הסתה דמאגוגי קיצוני, נטל על עצמו, אישית, לקומם את העם בסוריה נגד השלטון החדש. "אתם גיבורים!" קרא להם; "אתם לוחמים! אתם מהפכנים! קומו על עדת הבוגדים הנצלנים, קומו על חבורת הריאקציונרים המתבדלים! טאטאו אותם! שחררו את סוריה!"

הוא אף השמיע שיר שמלחיני קהיר הספיקו לחברו ולהקליטו. תוכנו היה פשוט: "עצרו אותם! תפסו אותם! אוי להם משינאת הערבים!" אפילו בשידורים הארסיים ביותר נגד נורי אל-סעיד, המלך חוסיין או מדינת ישראל לא נשמעה נימה כה צמאה להם.

כי ההפיכה הסורית פגעה ביוקרתו של עבד אל-נאצר כפי שלא פגע בה שום מאורע מאז הפיכת 1952. בכל המיקרים היה עבד אל-נאצר המתקיף. ואילו כאן מצא את עצמו מתגונן — ודחקא מפני האנשים שכה הרבה להציגם לעיני העולם הערבי כהוכחה חיה ומצליחה לנכונות סיסמתו העיקרית.

היו גם סיבות פרוזאיות יותר לכפסו. בין השאר: סוריה החקלאית גועדה להשלים את כלכלתה של מצרים. המסוגלת להתפתח רק בכיוון תעשייתי. על סמך הנחתיסוד זו תוכנן הפיתוח הכלכלי של שתי הארצות.

נקודה נוספת שהרגיזה את עבד אל-נאצר: בכל הפרשה הסורית, נהג על דעת עצמו. בהנהגת השניים האחרונים, אף פעל בניגוד מפורש לדעת יועציו וחבריו הקרובים ביותר. המוני העם במצרים לא התלהבו במיוחד מכל ענייני האיחוד, ובחלקם אף נפגעו מהחלפת שם ארצם במינוח היבש "חבל דרומי". כך שאי-אפשר היה לצפות מהם כי יודעו מביטול האיחוד. אולם המאורעות בדמשק עלולים לעורר ספיקות בכושרו של עבד אל-נאצר — ואין פגיעה קשה יותר במעמדו של דיקטטור.

על כן דירבנה אותו המרידה הסורית לצעדים כה קיצוניים — עד כדי נסיון לפלישה מוזינית, והשאלה שוב איננה "מה יעשו הסורים" אלא "מה יעשה עבד אל-נאצר?"

שתי שונאות במקום אחת

מה חקקה של ישראל בכל המאורעות האלה? ביום הראשון, לפשמע מיברקי העידוד ששודרו בשם אלופי הפיקוד הסוריים, נפוצה בדיחה כי בין המיברקים היה גם אחד של "אלוף פיקוד הצפון", אך לא פורש בו אם הכוונה לאלוף פיקוד הצפון הישראלי או הסורי.

היתה זו בדיחה שסיכמה את הרגשת הישראלי הממוצע: הרגשת הקלה ששוב אינו נתון בין שתי זרועות של מלחקיים. "אילו יכולנו להכיר במדינה החדשה", אמר סקיד בכיר בממשלה, "היינו בבואי עושים זאת ברצון."

יחד עם זאת, היה מנוי וגמור שלא להבליט שימחה זו — כדי לא לספק מאמרים שטאטוס אלערוב יוכל לצטט, כהכחה שהסורים עושים את מבוקשה של ישראל. היה זה כאילו הורחה הממשלה: "אל לנו להתרגש. נשב בחיבוקידיים. כל התערבות מצדינו רק תלקק לנו."

ואמנם, אחרי 13 שנות מחל במדיניות המרחבת שלה, לא יכלה ממשלת ישראל אלא לשבת בחיבוקידיים. בפני ממשלה אחרת, בעלת אוריינטציה מרחבת, היתה המהפכה הסורית פותחת שערים נרחבים לפעולה. כאשר הקשר היבשתי הישיר בין חלק אחד של רע"ם לשני הוא כה חיוני, יכלה ממשלה בעלת יכולת-תמרון לסחוס ויתורים מותרת שיתוף-פעולה עם צד זה או השני.

אך במצב הקיים היתה ישראל רק צופה מן הצד, כאילו לא קרו הדברים במרחק של נסיעת שעתים מטבריה, אלא באמריקה הדרומית. הישראלי הממוצע, שהתרגל למצב פאסיבי זה, רק שאל את עצמו: האם זה טוב או רע למדינה?

המהפכה הסורית — ופירוק רע"ם — טמ' נו גם טוב וגם רע בחובם. הטיב היה שהוסר איום גיאופוליטי רציני מגבולות המדינה. המהפכה גם פירקה איחוד בעל אופי לא-רעיוני קיצוני, בו היה עם אחד נתון תחת שלטון כמעט-קולוניאלי של עם אחר.

היה גם צעד שבישר רעות. בתחרות המתחדשת בין מצרים וסוריה, יצטרכו שלי' טי דמשק להוכיח את ערבותם עליידי שינאמם המוגברת לישראל. כי כלל בדוק היא: ככל שגובר הפירוד בין המדינות הערביות, גוברת התחרות בינן על תואר המדינה האנטי-ישראלית ביותר. במקום מדינה חוקה אחת ששנאה את ישראל, יהיו עתה שוב שתי מדינות חלשות יותר השונ' אה אתה.

לקראת איחוד חדש

רי סיכוי להשתלבות ישראל במרחב לתלוי באיחוד כולל של המרחב. לא איחוד שוביניסטי כדוגמת רע"ם, כי אם איחוד פוראטיבי, של מדינות ועמים אוטו-נומיים, בו יהיה מקום לערבים וללא-ער' בים כאחד. במסגרת זו תוכל ממשלה יש' ראלית בעלת תפיסה מרחבת להבטיח מקום גם למדינת ישראל.

הנימה החדשה הנשמעת עתה במרחב, ה' קוראת לאיחוד על רקע חברתי ומעמדי, יותר מאשר על רקע שוביניסטי, ויכלה להתחלף של סוג אחר של איחוד — הסוג הנכון, מבחינת ישראל. כי בחיכוך זה היתה ישראל — ישראל אחרת, שאינה מער' רדת שינאה אינטלקטבית בלב כל ערבי' כאשר הוא שם — לתרום תרומה חשובה, למצוא תומכים לרעיוניה בכל רחבי המרחב.

הסיים שנומו מראה ידי מצרים וסוריה מקיפות את ישראל. לאקאט זה מתואר בפ' מראה ידי מצרים וסוריה מקיפות את ישראל.

קולנוע

סרטים

קרב שני הקולנועים

צילוי תהילה (אלנבי, תל-אביב; בריו סניה) מלחית את מלחמתם הפרטית של שני קולנועים סקוטיים. זוהי מלחמה אנו' שית קטנה, שרק במקרה נערכה בין שני אנשי-צבא, ובאותה מידה יכלה להיערך בין שני פקידים במשרד ממשלתי, או בין שני חלבנים בתנובה. בכך למעשה טמונה כל גדולתו של סרט נפלא זה, שלמרות שהוא עוסק אך ורק באנשי צבא במסגרת צבאית, הוא מהדהד ניתוח כן של עולמם של שני אנשים, על חולשתם ומעלותיהם.

גיבורו האמיתי של הסרט הוא מפקדו של גדוד סקוטי עטור-תהילה, השוכן בקסקרסין עתיק בתוככי עיר. למרות שלמפקד (אלק גינס) יש דרגה של קולונל, הרי תארו הוא רק מבלאימקום של מפקד-הגדוד. המשבר של חייו בא כאשר מתמנה קצין בדרגתו (ג'ון מילס) כמפקד הגדוד. משבר זה מלחה סידרת משברים אחרים בהיו. מתברר לו שהשקנית המזיקנה, אותה אהב, אינה אהבתו אותו, ומבלה בתברתו של ידידו הטוב; ושבתו היחידה, אותה שמר במשטר חמור, מבלה בחברתו של מחלל בחסת. הקדנדה מוכה קורפורל. ההתנשקות הצפויה בין שני הקולנועים אינה רק זו שבין אחר לבין שני שתפס את מקומו. זוהי התנגשות בין שני אנשים בעלי אופי שונה ורקע שונה.

מהרגע הראשון מחליט גינס למרר את חייו, עד שאלץ לברוח כהגדוד. ההתנגשות ביניהם מתחילה בדברים פשוטים, מגיעה לשיא כאשר גינס מכה במסבאה בפומבי את החייל שבילה עם בתו.

שיר תהילה. בפני המפקד החדש עיר' מדת הברירה — לטשטש את העניין או להעמיד את יריבו למשפט צבאי. אם ית' עלם מהעבירה, הוא עשוי לפגוע במוראל חיילי הגדוד. אם יעמיד את גינס למשפט, ייראה הדבר כפגיעה אישית ביריבו. לבסוף הוא מחליט על המשפט, אולם חוזר בו בעקבות שיחה אישית עם גינס. אז מתברר לו שהפסיד את הקרב.

זהו סרט מושלם מכל הבחינות, מבוים בקפדנות ובאמנות. משחקם של שני ה' גיבורים הוא מלאכת מחשבת. גינס, ב' מיבטא סקוטי מודגש, מעצב דמות נפלאה ואנושית. ג'ון מילס מפתיע יותר ממנו, גונב לעיתים קרובות את ההצגה. אולם לצד שני אלה מופיעים עשרות טיפסי' משנה, שכל אחד מהם הוא דמות הראויה לציון בפני עצמה.

צילוי תהילה הוא שיר תהילה לכישרו ולכשרונו של הקולנוע הבריטי.

המרגל

מי אתה, מר סורג? (ארמון-דוד, תל-אביב; צרפת-פיאן) הוא סרט ריגול, העוסק באחת התעלומות הגדולות ביותר של הריגול במלחמת-העולם השניה — פרש' תו של המרגל זורגה (ולא סורג, כפי ש' שמו סולף בתרגום לצרפתית ולעברית) שריגל ביפאן, בתחילת המלחמה, לטובת

הגרמנים וברית-המועצות גם יחד. זהו סרט העשוי בסגנון מיוחד, בידי הבמאי ("הגיבורים עייפים") צ'יאמפי, סגנון שנועד להשחית לסרט אופי תעודתי. לשם כך השתמש צ'יאמפי בשחקנים בלתי-ידועים, הסתמך לאורך כל הסרט על עובדות ומיס' מכים, שיתף בסרט את כותב הסיפור, מי שהיה בזמנו מעורב בפרשה כיועץ השג' בריות הגרמנית בטוקיו, וסיפר את סיפורו בצורה בלתי-ריגולית מבחינה קולנועית.

ד"ר בר היפאני. בזמנו, כאשר נעצר בישראל הד"ר ישראל בר והואשם בריגול, הישח אותו מיד לזורגה המפורסם. ואמנם יש דמיון רב בין פרשת זורגה ופרשת בר — לפחות כפי שנראתה לרבים לפני זמנה. זורגה נשחל ביפאן זמן רב לפני פרוץ המלחמה, על-ידי שרות-המודיעין הסובייטי. כגרמני ממוצא רוסי, רכש לו עמדה ככתב-עתון גרמני מפורסם, הצליח להפוך כך בית בשגרירות הגרמנית. עם פרוץ המל' חמה גויס על-ידי הגרמנים לשרות-המודיע' עין שלהם, אולם הוסיף לעמוד בראש רשת ריגול קומוניסטית, שיגר לברית-המועצות כמה ידיעות שגרמו למיפנה במלחמה. לדוגמה — היה זה הוא שהודיע לרוסים כי היפאני, שריכזו או כוחות ניכרים בגבול מנצ'וריה, לא יתקיפו רוסיה. כתוצ' את מכך העבירו הרוסים את יחידותיהם משם לסטאלינגראד, מול הגרמנים העייפים, וחוללו את התמורה הגדולה.

היטלר לא האמין. אלא שצ'יאמפי ייפה במקצת את העובדות, ולמרות שניסה לשוות לסרט גחון אותנטי, הרי העובדות שבו סוטות בכמה מקרים מן המציאות. בזכרונותיו, שהופיעו אחרי מותו, סיפר ולטר שלנברג, ראש המודיעין של הס.ס., את פרשת זורגה האמיתית. זורגה היה מומחה מאין כמוהו לענייני יפאן. כאשר פרצה המלחמה, התעוררה השאלה אם ל' נצלו למען שרות-המודיעין הנאצי. החקירות העלו שזורגה אהר בשעתו את ברית-המועצות, ואף היה קרוב לאגף השמאלי של המפלגה הנאצית, שנורק מהמפלגה ב' לל נסיוותיו הפרוטובייטיות. למרות זאת גייסו הגרמנים את זורגה, אולם העמידו אותו תחת פיקוח מתמיד.

הוא שיגר לגרמנים חומר מצויין, שהת' גלה תמיד כנכון. בין השאר הודיע גם לגרמנים שאין לצפות להתקפה יפאנית על ברית-המועצות. אולם היטלר עצמו לא האמין לו, וסירב להסתמך על דוחותיו. כאשר החלו הגרמנים חושדים שזורגה משרת גם את רוסיה, שלחו איש-גסטאפו (שנאלץ לעזוב את פולין בגלל מעשיה-אכ' זויות שלו) שיעקוב אחריו.

היפאנים הבחינו בעיקוב הגרמני אחרי זורגה, התחילו לחשוד בו גם הם, אולם התקשו לאתר אותו, כיוון שמלבדו היה ברשת רק עוד אדם אחד — השדר. כאשר נתפס זורגה, ביום בו עמד להעביר לרוסים את הידיעה שהיפאנים עומדים לתקוף ב' פול-הרבור, נעלמו עקבותיו. היפאנים מסרו כי תלוהו, אולם איש לא ראה מעולם את גופתו או את קברו.

חולשתו היחידה של הסרט: האדרה של מקצוע הריגול כשמדובר במרגלים קומו-ניסטים. אלה, לדעת צ'יאמפי, הם אידיאליס' טים שאינם נזקקים לאמצעים מלוכלכים — גבורים אלמוניים החוצצים את גורל המלח' מות.